

Vladimir Solovjev

Duhovne osnove života

Verbum, Split, 2016.

Vladimir Sergejevič Solovjev (1853. – 1900.) među najpoznatijim je ruskim filozofima i književnim kritičarima. Njegova je misao manje poznata hrvatskoj publici, a djela rjeđe prevedena. Zato se još značajnijim čini napor nakladne kuće Verbum iz Splita da nakon tiskanja Solovjevljeva djela Smisao ljubavi (2012. godine), četiri godina kasnije objavi i Duhovne osnove života na hrvatskom jeziku. Zanimljivo, više od dvadeset godina dijeli nas od tiskanja prvog prijevoda njegovih Tri razgovora ili priča o antikristu (naklada Detecta 1990.).

Ovaj je neobični autor rođen u Moskvi 1853. godine, u uglednoj obitelji gdje je otac bio profesor na moskovskom sveučilištu i jedan od najvećih povijesničara svoga doba. Završio je povijest i filologiju, a godinu je dana proveo i na Moskovskoj duhovnoj akademiji. Volio je Spinozu, intenzivno je proučavao Shopenhauera, Kanta, Fishtea, Shelinga, Hegela i Harmana. Nakon magisterija, otišao je u London, gdje je proučavao gnostičku i mističku filozofiju Behmea, Paracelsiusa ali i Kabalu, te je doživio i svoje prvo mističko iskustvo. Nakon povratka u Rusiju, nastavlja s akademskim radom, intenzivno piše, ali i ulazi u sukobe s vlastima: naime, zalaže se za ukidanje smrtno kazne jer smatra da je ona suprotna kršćanskim načelima. Iz toga razloga povlači se iz javnog života i bavi se isključivo publicistikom. Najvažniji Solovjevljevi spisi osamdesetih i devedesetih godina su Duhovne osnove života, Veliki spor i kršćanska politika, Povijest i budućnost teokracije (ovo je djelo objavljeno u Zagrebu 1886. godine!), Tri predavanja o Dostojevskom, Rusija i vasiljenska crkva, Nacionalno pitanje u Rusiji. Početkom devedesetih godina objavljuje Smisao ljubavi, Opravdanje dobra i Tri razgovora. Živio je usamljeničkim i gotovo asketskim životom. Umro 1900. godine.

Ove kratke biografske crtice vrlo su važne za razumijevanje njegove filozofije te knjige koja je pred vama. Duhovne osnove života mala je knjižica koja nas vodi put Krista i njegove Crkve kroz 203 stranice teksta koji je nadasve esejističkog tipa. Podijeljena je na Uvod i Predgovor, dva dijela sa šest poglavlja i Zaključak. Putem ove zamršene strukture Solovjev ocrtava pet stupova svog filozofijsko-teološkog sustava života: narav – smrt – grijeh – zakon – milost. Pozivajući se najvećim dijelom na apostola Pavla te evanđelista Ivana, i često polemizirajući s tezama Imannuela Kanta i europskog racionalizma, Solovjev ocrtava kraljevstvo budućnosti i buduću Crkvu te upućuje vjernike kako sudjelovati u Božjem planu.

Knjiga je pitka, a ipak duboka. Dobro je štivo za sve one koji žele spoznati šire implikacije toga što znači biti kršćaninom (danas), ali i korisna za razumijevanje povijesnih i kulturalno-kršćanskih temelja dvaju svjetova, svijeta Istoka i svijeta

ta Zapada, kako kaže sam Solovjev. Prema njegovu mišljenju, državu na Istoku označavaju prije svega vlast ili gospodstvo koje je utemeljeno patrijarhalno ili na temelju vojnih osvajanja. „Rodovsko načelo i vojno osvajanje, naravno, bili su prisutni i na zapadu, no ovdje se k tomu još pridružuje kao glavni čimbenik trajna unutarnja borba političkih sila“ (183). Razlika u sustavima po njemu je vidljiva kada ih se uspoređi u situacijama sukoba: dok se spor na Istoku rješava čim sila pretegne na jednu stranu, a podanici žure prikloniti se trenutno moćnijoj strani gledajući u nju oruđe sudbine ili više volje“, na Zapadu je „potpuno drukčiji tip države [gdje] pri stalnoj borbi više ili manje ravnopravnih političkih silnica od kojih nijedna ne može ostvariti punu prevlast, država ne može biti gospodstvo, nego se mora javiti kao sustav ravnovjesja raznih sila. To se ravnovjesje uređuje zakonima“ (184). Ova razmišljanja čine se relevantnima i iz današnje političke perspektive rusko-europskih i američkih odnosa.

Nasuprot tomu, Solovjev govori o kršćanskoj državi koja „priznaje nad sobom viši cilj koji joj daje religija i predstavlja ga Crkva“. No, Solovjev ne zaziva bilo kakvu kršćansku državu, već državu obnovljenih građana. Obnovljenim se postaje promjenom, hodom prema Kristu, koja ne počinje prihvaćanjem zakona, već primanjem milosti, novoga života koji ne dolazi od nas, već od „Onoga koji je iznad svijeta i [koji je] bolji od svijeta“ (22). Milost je blagodat, blago ili dobro koje je čovjeku darovano. No, da bi se krenulo putem milosti, „nije dovoljno priznanje uma, nego je nužno vježbanje“ (23) koje počinje askezom kao „nutarnjim pokretom volje“, činom kojim se „čovjek upušta u nutarnji boj da bi primio milost Božju i snagu“ i koji prije svega znači odricanje i odbacivanje zla. Slijede molitva, milostinja i post kojima se ispunjava naš um i naš duh i koji nas vode k Bogu. Oni jačanju našu želju za Bogom koja je ključna ako želimo da On „postane stvarnost za nas, da postoji za nas... da se mijenja u nama, to jest da se mi sami mijenjamo u skladu s Njim“ (33) jer On sam jest nepromjenjiv.

Možda najsnažniji dio knjige je središnji, gdje Solovjev ocrtava put prema Bogu prateći molitvu „Oče naš“. Putem analize redaka ove molitve, autor nas vodi do spoznaje Boga koja počiva na sedam koraka: poziv Bogu, zov, vapaj čovječji vječnom trojstvenom Božanstvu za sjedinjenjem i spoznajom; priznavanjem ili ispovijedanjem svetosti Njegova imena; želji za sudjelovanjem u izgradnji Njegova kraljevstva na Zemlji; predavanjem vlastite volje Bogu i zazivanjem sjedinjenja s voljom Boga u kojoj je sadržano sve dobro za svakoga; otvorenom molitvom za uslišivanje naših potreba ali i njegovanjem misli da sve što dolazi od Boga jest „kruh svagdašnji“ čime posvećujemo svoj tjelesni život; poštivanjem zahtjeva pravednosti: otpuštanjem grijeha koji su drugi učinili nama, čime stječemo pravo na otpust vlastitih grijeha i priznajemo da su grijeh i zlo najsnažnija sila koja nas odvaja od Boga; i vraćanjem Bogu, veličanjem Njegove sile, slave i vlasti.

No vjernici nisu samo po sebi dovoljni. Da bi nastala kršćanska država, nuž-

no je postojanje kršćanske Crkve. I Crkva, slično kao i čovjek, bez obzira na to što je nositelj „Božanskog elementa u sebi“ treba rasti i mijenjati se jer „usvajanje Božanskog elementa“, koji je nepromjenjiv, događa se od strane „ljudskog elementa po naravi promjenjivog“ (163). Zagovara cjelovitu Crkvu koja nije „aritmetička i mehanička cjelina njezinih dijelova i članova“ već mistička cjelina, duhovno povezana na bazi sveopćega povjerenja. Ovdje se naslućuje ekumenski zagovor o kojem govori u svojim drugim djelima. Naime, poznato je Solovjevljevo zalaganje za ekumenskim povezivanjem kršćanskih crkava a zabilježen je i njegov posjet Hrvatskoj i biskupu Strossmayeru kojem je 1885. godine napisao i pismo. I premda o protestantima ima tvrdi stav, smatrajući da su se sami odrekli Crkve, otklonivši se od doktrinarnih formi i crkvenih autoriteta, njih s druge strane iznimno cijeni jer u njima vidi nositelje karizme, velike milosti i branitelje sloboda. Njegova ideja o sjedinjenju Crkve sadrži dva temeljna preduvjeta: ideja bogočovještva, o kojoj govori i u ovoj knjizi, te ideja slobodne teokracije, koja se otjelovljuje u slobodnoj Crkvi što prerasta u jedinstvenu zajednicu za sve tri kršćanske zajednice koje su u jedinstvu po njihovim vrijednostima. U toj Crkvi budućnosti sjedinjuju se kršćanska duhovnost i stvarnost...

Tekst je inspirativan, snažan, lirski više nego teološki sustavan i svima koji žele „prozor“ u rusku teološku misao, nudi dobar pogled.

Julijana Mladenovska-Tešija